

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quęstio prima. Vtrum pater & filius diligant se spiritu sancto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

vicem secundum appropriata & propria. Et diuiditur in tres. Primò ostendit qualiter comparantur secundum proprium & appropriatum spiritus sancti. Secundò qualiter secundum appropriatum filii. Tertio quomodo comparantur secundum vtrumque simul, scilicet de vno per comparationem ad alterum. Secunda ibi, diligenter inueftigari oportet. Tertia ibi, Preterea diligenter notandum Prima istarum diuiditur in duas. Primo mouet dubitationem. Secundo soluit. Secunda ibi, huic quaestioni. Secunda pars principalis diuiditur in tres secundum tres quaestiones quas mouet & soluit, Secunda ibi, post hoc soler quaeri. Tertia ibi, post hoc a quibusdam. Tertia verò principalis diuiditur in duas. Primò mouet dubitationem. Secundò se a solutione excusat. Secunda ibi, difficile mihi fateor. Hæc est diuisio & sententia lectionis in generali.

2 IN SPECIALI verò sic procedit Magister, & quaerit primò vtrum Pater & Filius dicantur diligere se spiritu sancto. Et videtur quod non, quia diligere & esse in diuinis idem sunt. Si ergo Pater diligit se spiritu sancto, tunc videtur esse spiritus sanctus, & respondet secundum Aug. quod diligant se spiritu sancto. Postea quaerit vtrum pater sit sapiens sapientia genita. Et respondet quod non, quia sicut non est per filium, sic non est sapiens per ipsum, cum esse & sapere sint in patre idem. Postea quaerit vtrum filius sit sapiens sapientia genita. Et respondet per distinctionem quod sapientia potest considerari in habitudine principii efficientis, & sic est sensus quod sit ex sapientia genita, & hoc falsum est, imò est sapiens a sapientia ingenita, quæ est pater, vel potest considerari in habitudine causæ formalis, & sic est sensus quod sit sapiens per sapientiam genitā formaliter, & hoc est verum. Postea quaerit vtrum sit vna sapientia patris & filii. Et videtur quod non, quia alia est sapientia ingenita, alia genita, quarum tamen vna dicitur patris, alia filii. Et respondet quod vna est sapientia essentialis, sed notiones differunt, sicut dilectio non differ ab essentialiter, sed per relationem. Postea quaerit cum pater nullo modo sit sapiens per filium quomodo pater diligit per spiritum sanctum. Vltimò excusat se a solutione huius quaestioni, & dicit hanc quaestionem difficilem esse ad soluendum, tamen sanè intelligendum quod licet pater diligit se spiritu sancto, tamen dilectione essentiali diligunt se pater & filius. Et in hoc terminatur, &c.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum pater & filius diligat se spiritu sancto.

Thom. 1. q. 37. ar. 2.

Circa distinctionem istam quaeritur primo, vtrum pater & filius diligat se spiritu sancto. Et videtur quod non, quia aut diligitur sumitur essentialiter, aut notionaliter, sed non potest esse vera, si diligitur sumatur essentialiter, quia eadem ratione hæc esset vera pater diligit filio quæ tamen negatur ab Augustino, nec prout sumitur notionaliter, quia eadem ratione hæc esset vera pater generare se filio, vel pater & filius spirant se spiritu sancto, quod non dicimus, quare nullo modo hæc potest esse vera, pater & filius diligunt se spiritu sancto.

2 IN CONTRARIUM est quod dicit Aug. 4. de Trin. quod spiritus sanctus est quo genitus a genere diligitur, genitoremque suum diligit.

3 Et arguitur per rationem, quia in creaturis nullus diligit se vel alium, nisi amore a se procedente, ergo similiter in diuinis, sed in diuinis spiritus sanctus est amor procedens, quare &c.

4 RESPONSIO. Ad euidentiā istarum propositionum pater diligit se, & filium & spiritum sanctum, & nos spiritu sancto, & similiter quælibet persona diligit se & alias personas, & nos spiritu sancto, quia in omnibus est eadem difficultas. Aduertendum quod hæc quaestiones non sunt de re, sed de modo loquendi. Circa quem sunt tres opiniones.

5 Prima est quod omnes tales propositiones sunt falsæ & retractatæ ab Aug. in suo simili, quādo scilicet retractauit istam pater est sapiens filio, vel sapientia genita. sic enim se habet sapere patris ad filium, sicut diligere patris ad spiritum sanctum.

6 Sed istud non placet aliis, quia Aug. ea quæ retractauit expressit specialiter, & ipse non retractauit dicta aliorum, sed sua. vnde cum alii communiter videntur talibus locutionibus præsumptiuolum videtur simpliciter negare eas.

7 Alii sunt qui dicunt omnes tales propositiones esse veras & proprias simpliciter. Ad cuius euidentiā considerandum est quod secundum istos diligere potest sumi essentialiter vel notionaliter. Si sumatur essentialiter, tunc omnes tales propositiones sunt falsæ, quia diligere sic acceptum, est idem quod esse, & ideo sicut hæc est falsa pater est spiritu sancto, sic ista pater diligit spiritu sancto. Si verò diligere sumatur notionaliter, sic sunt veræ, vt dictum est, & ite ablatiuus spiritu sancto, contrahitur in ratione effectus formalis sumendo largè effectum pro omni producto, & formā pro omni eo quod denominat aliquid. Sunt enim aliqui effectus qui denominat suū agens, & ob hoc dicuntur formales. Quandoque enim verbum importat de suo noie actū, & cū actū dat intelligere productū, tunc productū denominat ipsum agens, sicut flores non solū nominat actum, sed etiā includit productum, scilicet florem, & ideo potest dici quod arbor floret floribus, quāuis flores non sint forma arboris, sed quidam affectus ab arbore procedens, sed quādo in noie actus non includitur effectus, tunc effectus non nominat agens, sicut non bene dicitur arbor producit florem floribus. Cum igitur diligere sumptum notionaliter non sit aliud quod spirare amorem, & dicere non sit aliud quā producere verbum, sicut flores est producere florem. Ideo sicut verè & proprie dicitur arbor floret floribus, sic verè & proprie potest dici quod pater diligit se & alia verbo, & quod pater diligit se, & alii spiritus sancto.

8 Iste autē modus non placet aliis propter multa. Primum est, quia diligere non potest plus sumi notionaliter quod intelligere, sicut enim intelligere nominat operationē intellectus, ita diligere nominat operationē voluntatis, sed intelligere nunquā sumitur notionaliter, ergo nec diligitur. Secūdo, quia sicut probatur fuit supra, dist. 6. q. 2. actus notionalis quibus personæ producitur sunt actus naturæ diuinæ, vt est fecunda, quā fecunditatem non habet ex hoc quod est intelligens & volens, sed præcedit vtrumque. Itā quod est intelligere & velle nec sunt actus quibus personæ producuntur, nec supponuntur ab actibus productis, propter quod nullus actus intellectus aut voluntatis potest esse notionalis, sed sunt secundum modum intelligendi posteriores actibus notionalibus & eliciuntur a personis iam constitutis per actus notionales, qui sunt merè naturales. Tertio, quia dato quod esset aliquid diligere notionale, adhuc nullo modo possent verificari tales propositiones, quia nullus actus notionalis reflectitur supra personā a qua est, nec potest cadere super personā, vel super quācumque rem aliam quæ per ipsum non constituitur. Cuius ratio est, quia actus notionalis est actus productionis, & ideo non tendit nisi in productū, & quia idē non producit seipsum, ideo actus notionalis non potest reflecti super personā a qua est, nec cadere super aliquid quod per ipsum non producitur, sed cū dico quod pater diligit se vel filium, vel nos spiritu sancto ibi denotatur actus cadere reflexiue super patrem a quo est, vel cadere directè super filium, vel super nos quorum neutrum per actum dilectionis notionalis constituitur, ergo nullo modo tales propositiones possunt esse veræ, si diligitur sumatur notionaliter.

9 Sed ad hoc respondent quidā, quod sunt quidam actus notionales qui sunt reflexiui, sed non omnes. Sunt enim vt isti dicunt in diuinis quædam reflexiue operationes, & non notionales, vt intelligere & velle, & istæ dicitur transitum in aliquid, sed non transitum realem, sed ratio nis tantum. Quædam autem sunt notionales, sed non reflexiue, sicut generare & spirare, & tales dicitur transitum realem in aliquid suppositum. Quædam autem sunt quæ dicunt transitum realem & transitum rationis simul, sicut dicere & diligere notionale, dicere enim non solū respicit id quod actu dicitur producitur, sed etiam illud quod productū verbo representatur. Vnde dicere importat producendo verbū aliquid verbo representare vel manifestare. Et similiter diligere notionale importat, producendo amorem personalem in aliud, quasi in amatum tendere, quorum

quorum alterum, scilicet producere dicit transitum secundum rem, sed aliud scilicet, tendere in aliquid, tanquam in representatum vel in amatum dicit transitum secundum rationem, & tales actus quum includant utrumque transitum rei & rationis, ratione transitus sunt notiones, sed ratione transitus secundum rationem sunt reflexi ut propter quod bene dicitur quod pater dicit se verbo, & diligit se spiritu sancto.

10. Itud autem non videtur bene dictum. Primo quia non est secundum se verum. Secundo quia ratio non est soluta. Tertio quia contradicit alii dicto istorum. Quod non sit verum secundum se patet, quia nullum pure notionale includit illud quod est commune omni personæ, sed habere respectum rationis ad aliquid tanquam representatum vel manifestatum vel amatum est commune omni personæ sicut manifestare, vel amare, ergo non includitur in dicere, vel in diligere sumptis pure notionaliter.

11. Item ratio est insoluta, quia impossibile est actum notionalem non includere realem productionem, etiam si cum productione includat aliquem respectum rationis, ergo actus notionalis in nihil potest tendere nisi in productum, licet ad * illud possit habere aliquem alium respectum, quia ille actus respectus cum sit extra rationem actus notionalis notionaliter tentus tenderet in illud. Adhuc si dicere & diligere sumpta notionaliter important transitum rei respectu personæ, & transitum rationis respectu alius alterius, tunc dicere & diligere sic sumpta non poterunt cõperere nisi illi personæ, quæ transit in aliam rem & in aliquid ratione, & sic solus pater diceret se & alia verbo, quia solus producit verbum, & solus per verbum ad se productum habet rationem manifestantis, vel representantis se & alia ita quod hæc duo copulativè sumpta nulli nisi patri conveniunt, & similiter solus pater & filius diligere se vel alia spiritus sancti, quia solus pater cum filio producit spiritus sancti, & per spiritus sancti ad se productum ad se vel ad alia sub ratione amantis, ita quod hæc duo copulativè sumpta nulli alii possunt convenire, hoc autem non dicitur immo ista conceditur, filius & spiritus sancti, dicunt se vel alia verbo, & ista spiritus sancti diligit se & alia spiritu sancti, ergo dicere & diligere non sumuntur notionaliter.

12. Item istud dictum contradicit cuidam alii dicto eorum. Dicunt enim alibi ut recitatum fuit supra dist. 27. q. 2 quod dicere sumitur dupliciter, uno modo pro eo quod est producere verbum, & sic est actus notionalis, nec convenit nisi patri & illi non respectu sui vel creature, sed tantum respectu filii, & sic pater dicit verbum & non verbo. Alio modo sumitur dicere pro eo quod est manifestare, & sic est actus essentialis & convenit cuilibet personæ respectu sui & aliorum, quælibet enim persona manifestat se & alia, ergo secundum hoc dicere notionale non importat nisi producere verbum & non representare vel manifestare aliquid, quia illud est simpliciter essentialis, nunc autem ponitur quod dicere notionale importat representare vel manifestare aliquid ratione cuius est actus reflexivus, ergo est hic contradictio. Patet ergo quod nullus actus notionalis est reflexivus.

13. Quod ergo dicitur quod quando in actu intelligitur productum, tunc productum denominat agens, ut arbor floret floribus, similiter videtur esse in proposito. Dicendum quod non est simile, quia non fit ibi reflexio nec transitus in aliud, non enim dicitur quod arbor floret se, vel aliquid aliud floribus, hoc enim male diceretur. Hic autem dicitur quod pater diligit se, vel alia spiritus sancti, & ideo male, si diligere sumatur notionaliter. Sed deberet dici pater diligit spiritu sancti, sicut dicitur arbor floret flore vel floribus. Sed neque hoc potest dici, quia quod effectus subsistens denotat agentem contingit solum in verbis intransitivis, sicut est florere quod passivum non habet unde bene dicitur floret flore. In verbis autem transitivis non, licet includant productum sicut generare de suo nomine includit genitum, & spirare spiritum, vel spirare qui dicunt in divinis specialia producta, sicut florere includit florem, & tamen generat genito non bene dicitur, sed generat genitum, nec spirat spirato, sed spirat spiritum vel spiratum transitivè. Et causa huius differentie est, quia tale intransitivum includit productum, ut in ipso existens, & non solum ut ab ipso procedens, florere enim non solum dicit produ-

cere florem, sed cum hoc habere in se florem productum, & ideo denominat ipsum producens in quo est, sed transitiva solum includunt productum, ut ab istis existens, & non ut in ipsis manens, propter quod non denominant ipsum.

14. IDEO dicendum est aliter quod omnes supradictæ propositiones sunt simpliciter falsæ si diligere sumatur notionaliter, si verò sumatur essentialiter sic sunt veræ, licet sint improprie, & ideo exponendæ. Primum patet, quia quodcumque aliquid sumptum cum determinatione prædicatur de aliquo potest etiam prædicari de alio vel illo sumpto sine determinatione, nisi forte determinatio sit distrahens, tunc enim non potest, licet enim hæc sit vera, Paulus est homo mortuus, tamen non sequitur quod hæc sit vera Paulus est homo, quia esse mortuum est determinatio distrahens, alioquin sequeretur bene. Si ergo hæc esset vera pater diligit filium spiritu sancto sumendo diligere notionaliter, cum hæc determinatio spiritus sancti non sit distrahens, sequeretur quod hæc esset vera exclusa determinatione dicendo sic, pater diligit filium sumendo diligere notionaliter ut prius, hoc autem est falsum, quia nullus actus notionalis est a patre in filium nisi generare, quare & c. Idem dicendum est de omnibus propositionibus consimilibus.

15. Secundum patet, scilicet quod sumendo diligere essentialiter omnes tales propositiones sunt veræ, sed improprie, & ideo sunt exponendæ, quia ut dictum fuit supra, dist. 27. verbum & amor, licet de virtute & proprietate locutionis important ipsos actus intellectus & voluntatis, tamen appropriantur personis, verbum quidè filio, amor autè spiritui sancti. Cum ergo hæc sit vera & propria pater diligit filium, seipsum & nos, amore essentiali, consequens est quod hæc sit vera pater diligit filium, seipsum, & nos spiritus sancti, sed est impropria, & ideo exponendæ sic, ut sit sensus, pater diligit filium, & nos spiritus sancti, id est, amore essentiali, qui appropriatur spiritui sancti. Similiter si dicere & verbum sumatur essentialiter hæc est vera & propria, pater dicit se & alia verbo. Si verò verba sumatur notionaliter pro filio, sumptum semper dicere essentialiter, sic est hæc vera per appropriationem tantum, pater dicit se & omnia verbo vel filio, id est, verbo essentiali, quod appropriatur filio, vel verbo personali, & sub eodem sensu ista est concedenda, pater est sapiens filio, quia falsa est secundum proprietatem locutionis, & sic negat eam Aug. est tamen vera per appropriationem sicut alix quæ dictæ sunt.

16. AD PRIMVM argumentum patet responsio. Ad autoritatem Aug. dicitur pro parte opposita, quia spiritus sancti, est amor solum per appropriationem, non tamen per proprietatem.

17. AD ALIUD dicendum quod nullus diligit nisi amore a se procedente eo modo quo actus intelligitur procedere ab agente, sed non oportet quod ille amor procedat, ut aliquid productum per actum agendi qualitercumque sumptum, & ideo proprie loquendo, pater diligit se & alia amore essentiali qui procedit a patre ut actus ab agente, non secundum distinctionem realem, sed rationis tantum, & quia hic amor appropriatur spiritui sancti, ideo per appropriationem pater dicitur diligit spiritu sancti, secundum expositionem prius positam.

QUESTIO SECUNDA.

Vtrum filius sit sapiens sapientia genita.

Thom. 1. q. 41. ar. 3. ad. 4.

Secundo queritur utrum filius sit sapiens sapientia genita. Et videtur quod non, quia eadem est sapientia patris & filii, sed sapientia patris non est genita quia pater nihil habet genitum, ergo nec sapientia filii est genita.

2. Item nihil essentialis in divinis est genitum, sed sapientia est aliquid essentialis, ergo non est genita, quare filius non potest esse sapiens sapientia genita.

3. IN CONTRARIUM est, quia filius est sapiens per se, sed ipse est sapientia genita, quare & c.

4. Item Hilarius dicit, & habitum fuit prius in litera dist. 5. quod filius nihil habet nisi genitum vel natum, sed filius habet sapientiam qua dicitur sapiens, ergo ipsa est genita vel nata.

5. R. Ea